

Folkbiblioteksstatistiken

1999

KU0101

A. Allmänna uppgifter

A.1 Ämnesområde

Biblioteksverkssamhet

A.2 Statistikområde

Kultur och Fritid

A.3 Statistikprodukten ingår i Sveriges officiella statistik

A.4 Beställare

Myndighet/organisation: Statens kulturråd

Adress: Långa Raden 4, Skeppsholmen. Box 7843, 103 98 Stockholm

Kontaktperson: Sten Månsson

Telefon: 08-67 97 260

Telefax: 08-611 13 49

E-post: sten.mansson@kur.se

A.5 Producent

Myndighet/organisation: SCB

Adress: Box 24 300, 104 51 Stockholm

Kontaktperson: Cecilia Skjöld

Telefon: 08-5069 5041

Telefax: 08-5069 4005

E-post: cecilia.skjold@scb.se

A.6 Uppgiftsskyldighet

Uppgiftsskyldighet föreligger inte.

A.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter

Statistiken omfattas ej av sekretess.

A.8 Gallringsföreskrifter

Statens kulturråd svarar för arkivering.

A.9 EU-reglering

Ännu inte aktuellt.

A.10 Syfte och historik

Avsikten är att folkbiblioteksstatistiken skall utgöra underlag för planering

och beslutsfattande på central, regional och lokal nivå. Statistiken skall även kunna användas av dem som vill ha information om situationen inom biblioteksväsendet. Folkbiblioteksstatistiken används också av Sveriges författarfond som ett underlag för beräkning av biblioteksersättning.

SCB svarade för den löpande statistiken om folkbibliotekens verksamhet mellan 1976 och 1995. Fr.o.m. 1 juli 1994 är Statens Kulturråd statistikansvarig myndighet och har givit i uppdrag åt SCB producera statistiken.

A.11 Statistikanvändning

Departement och statliga myndigheter med anknytning till kultur-, utbildnings- och arbetsmarknadsområdet är användare av statistiken liksom även regionala och lokala kultur- och fritidsförvaltningar samt bibliotek, fackliga och andra intresseorganisationer. Uppgifterna används huvudsakligen som underlag för debatt, planering och beslut inom biblioteksområdet. Sveriges författarfond använder statistiken i samband med att medel äskas för ersättning till författare och andra upphovsmän. Ytterligare en grupp användare är universitet, högskolor och andra skolor som utnyttjar statistiken i undervisning och forskning. I massmedia används statistiken för allmän information.

A.12 Uppläggning och genomförande

Samtliga kommunala folkbibliotek, fristående sjukhusbibliotek samt ytterligare några bibliotek tillställs i början av året en blankett som förväntas ifylld och återsänd efter ett par månader. Efter visst påminnelsearbete, då samtliga svar inkommit och registrerats, framställs tabeller. Granskning och rättning av materialet utförs vid registreringen som sker i ett program med automatisk granskning. Data läggs i en SQL-databas varifrån tabeller framställs med hjälp av Excel.

A.13 Planerade förändringar i kommande undersökningar

Förbättrad insamling av uppgifter om aktiva låntagare samt information om bibliotekens IT-användning.

B. Kvalitetsdeklaration

0 Inledning

1 Innehåll

1.1 Statistiska målstorheter

1.1.1 Objekt och population

Kommunala bibliotekssystem med huvud- och filialbibliotek samt bibliotek vid vårdinstitutioner med kommunal biblioteksservice, lånecentraler, fristående sjukhusbibliotek för vilka landstinget eller riks-försäkringsverket är huvudman, bibliotek för svenskar i utlandet, Sigtuna-stiftelsens bibliotek, Svenska Sjömansbiblioteket samt Talboks- och

punktskriftsbiblioteket.

1.1.2 Variabler

Bokbestånd. En enhet avser en fysiskt separat volym inklusive inbundna kartor, avslutade tidskriftsårgångar och häften sammanförda till en volym. Som barnböcker räknas de böcker som är uppställda på barnavdelningen.

Referenslitteratur. Med detta menas de böcker som normalt inte är avsedda för hemlån. Hit räknas också alla böcker inom ämnesområdet Bok- och biblioteksväsen (signum A enligt Sveriges allmänna biblioteksförnings, SAB:s, klassifikationssystem).

Nyförvärv. Till nyförvärv av böcker räknas förutom inköp även gåvor.

AV-medier. Samtliga fonogram räknas hit. Med musik fonogram menas CD-skivor, grammofonskivor och ljudband. Kassettböcker redovisas för sig liksom talböcker, som innebär fonogram som får postbefordras portofritt.

Utlåning. All utlåning direkt till allmänheten.

Personal. Indelningsgrunden för personalen är tjänstemännens befattningar.

Med årsverken avses anställningar omräknade till heltidsanställningar (Heltidsanställning = 1 800 timmar/år).

Driftkostnader. Avser bruttokostnader för biblioteksverksamheten.

Mediekostnader avser samtliga kostnader för inköp av böcker, tidningar, tidskrifter, AV-medier samt inbindning och ombindning.

Personalkostnader - samtliga kostnader för personalen.

Lokalkostnader - samtliga kostnader för hyra, städning och liknande.

Öppethållande motsvarar en genomsnittsvecka under vinterhalvåret.

Övriga variabler gäller filialer, bokbussar m.m.

1.1.3 Statistiska mått

De vanligaste statistiska måtten är totaler. I vissa fall redovisas även procenttal och kvoter (t ex medielån/invånare).

1.1.4 Redovisningsgrupper

Förutom på kommun-, läns- och riksnivå redovisas uppgifterna för kommungrupper grupperade efter antalet invånare.

1.1.5 Referenstider

Bestånds-, utlånings- besöks- och kostnadsuppgifter avser år 1999. Öppethållande avser en vintervecka, resp. kväll efter 18.00. Personaluppgifterna avser den 1 mars 1999.

1.2 Fullständighet

Vissa delar av bibliotekens verksamhet beskrivs ej. Utöver de planerade förändringarna, se punkt A.13, exempelvis aktiviteter som utställningar, författarträffar etc.

2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Statistiken om kommunala folkbibliotek är en total-undersökning av de ingående objekten. Uppgiftslämnarna är vana vid blanketten och dess innehåll, varför statistiken bör vara relativt tillförlitlig. Statistiken redovisas på objektsnivå varför dessa variabler måste vara av hög kvalitet. Sett ur en annan synvinkel kan det ibland vara svårt att få fram faktiska tal. Det är t.ex. tillåtet att skatta hur den totala utlåningen är fördelad på skönlitteratur för vuxna, facklitteratur för vuxna och barnböcker. Denna uppskattning kan vara mycket osäker. Detta stör å andra sidan de viktigaste variablerna.

2.2 Osäkerhetskällor

Populationen och dess objekt är relativt väl avgränsade.

2.2.1 Urval

Totalundersökning

2.2.2 Ramtäckning

Ramen består till största del av en förteckning över läns- och folkbiblioteken. Utöver denna förteckning ingår förteckningar över sjukhusbibliotek och bibliotek i utlandet som får bidrag från Statens kulturråd. Elementen i ramen korresponderar ett-till-ett med objekten i målpopulationen.

Förteckningen över sjukhusbibliotek är inte heltäckande. Förteckningen över övriga bibliotek innehåller varken över- eller undertäckning.

Ramen underhålls kontinuerligt genom t ex tillägg av bibliotek, adressändring.

2.2.3 Mätning

I de flesta fall hämtar biblioteken uppgifterna från sin datoriserade katalog. Ofta är det samma person som fyller i enkäten och man känner väl till vad som rapporterats föregående år.

Vissa uppgifter vållar dock problem.

-I några datasystem kan man inte skilja på skön- fack- och barnlitteratur.

-kommunerna hanterar kostnaderna för bibliotekens lokaler på många olika sätt.

-flera bibliotek har inte automatiska räkneverk för besöksräkning. Dessa räknar därför antalet besök under två veckor.

- bl.a. vid omläggning av datasystemen förloras understundom information.

En annan typ av fel kan uppstå om den efterfrågade uppgiften inte är entydigt definierad eller om hanteringen av ifrågavarande moment skiljer sig starkt mellan uppgiftslämnarna. Exempel: a) Vissa kommuner har fasta hållplatser för sina bokbussar, andra stannar på begäran. b) Utlåning genom kopiering betraktas som sådan endast då bibliotekspersonal utför kopieringen. Hur detta hanteras skiljer sig givetvis avsevärt mellan t.ex. stora och små bibliotek.

2.2.4 Svartsbortfall

Samtliga kommunala folkbibliotek besvarade enkäten.

Vanligt förekommande är partiellt bortfall, dvs. enstaka uppgifter har inte lämnats. Såväl objekts- som partiellt bortfall beaktas genom imputering, dvs. föregående års uppgifter läggs in.

2.2.5 Bearbetning

Bearbetningsfelen torde vara mycket begränsade.

2.2.6 Modellantaganden

-

2.3 Redovisning av osäkerhetsmått

-

3 Aktualitet

3.1 Frekvens

Årlig.

3.2 Framställningstid

10 månader.

3.3 Punktlighet

En veckas försening av publikationen med 1999 års uppgifter.

4 Jämförbarhet och sam användbarhet

4.1 Jämförbarhet över tiden

För väsentliga variabler som mediebestånd, lån, antal filialer etc. föreligger god jämförbarhet. Tidsserier sedan 1976 presenteras, huvudsakligen i diagramform, i rapporten.

4.2 Jämförbarhet mellan grupper

Full jämförbarhet.

4.3 Sam användbarhet med annan statistik

Flertalet uppgifter förekommer endast i denna undersökning. Kostnadsuppgifterna för lokalerna överensstämmer ej med de uppgifter om kommunala bokslut som lämnas till SCB.

5 Tillgänglighet och förståelighet

5.1 Spridningsformer

Resultaten finns publicerade i "Folkbiblioteken 1999" i kulturrådets serie "Kulturen i siffror". Vissa uppgifter förekommer även i Statistisk årsbok. Fram till och med 1997 publicerades statistiken som Statistiska meddelanden, SM, serie Ku, SCB. Under åren 1992-1997 ingick även skolbiblioteksstatistiken i publikationen. Under åren 1976-1983 betecknades serien U.

5.2 Presentation

Publikationen innehåller en textdel där utvecklingen beskrivs med hjälp av historiska diagram. Huvuddelen utgörs av tabeller där stort utrymme ges åt ett par tabeller med redovisning per kommun. Därutöver finns flera tabeller med redovisningar på länsnivå.

5.3 Dokumentation

Publikationen innehåller produktions- och kvalitetsinformation.

5.4 Tillgång till primärmaterial

På begäran kan specialbearbetningar utföras av statens kulturråd eller SCB.

5.5 Upplysningstjänster

Upplysningar om undersökningen kan erhållas från

Statens kulturråd: Birgitta Modigh, tfn. 679 3116,
e-post birgitta.modigh@kur.se eller
Sten Månsson, tfn. 679 7260, e-post sten.mansson@kur.se

Statistiska centralbyrån: Cecilia Skjöld, tfn. 08-5069 5041, e-post
cecilia.skjold@scb.se